

18. november 2009

## Daňové trendy v krajinách EÚ 2000 - 2007

Pripravil: Zdenko Krajčír, Rastislav Gábik

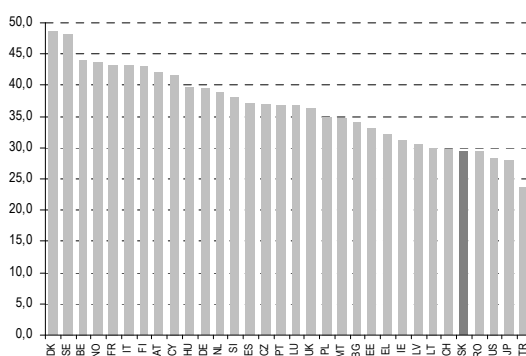
Eurostat v spolupráci s Európskou komisiou vydal 22. júna 2009 publikáciu s názvom „[Taxation trends in the European Union](#)“, ktorá obsahuje podrobné daňové štatistiky jednotlivých členských krajín Európskej únie a Nórska za obdobie od roku 1995 do roku 2007<sup>1</sup>.

Európska únia ako celok je oblasť s relatívne vysokým daňovým zaťažením. V roku 2007 bolo v EÚ-27 celkové daňové zaťaženie na úrovni 39,8% HDP (vážený priemer). Táto hodnota je približne o 12 percentuálnych bodov vyššia ako daňové zaťaženie v USA a Japonsku. Slovensko v rámci Európskej únie patrí medzi krajiny s najnižším daňovým zaťažením, ktoré dosiahlo v roku 2007 hodnotu 29,4% HDP, spolu s Rumunskom najnižšie v EÚ.

Daňové zaťaženie v EÚ-27

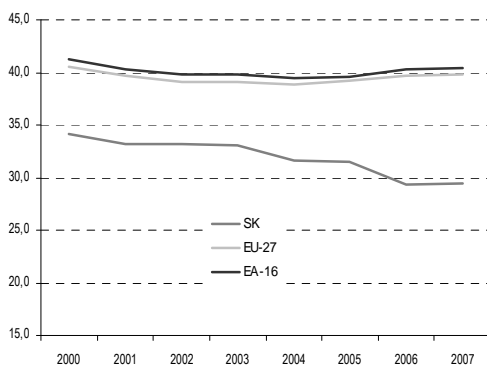
Celkové daňové zaťaženie (daňové príjmy vrátane sociálnych odvodov, daňová kvóta II ) v rámci Európskej únie sa pohybuje v rozpätí od 29,4% HDP (Slovensko a Rumunsko) do 48,7% HDP (Dánsko). Z geografického hľadiska možno povedať, že najnižšie daňové zaťaženie je v rámci krajín východnej a strednej Európy a najvyššie daňové zaťaženie majú tradične severské štáty a štáty západnej Európy. V rámci porovnania Slovenska s priemerom EÚ je možné konštatovať, že daňové zaťaženie v SR s hodnotou 29,4% HDP je výrazne nižšie ako podiel daní na HDP v Európskej únii s hodnotou 39,8% a v Eurozóne s podielom 40,4%. Vyššie daňové zaťaženie v EA-16 v porovnaní s EÚ-27 je spôsobené skutočnosťou, že v rámci EA-16 sú hlavne pôvodné členské krajiny, ktorých daňové sadzby sú vyššie ako daňové sadzby v nových členských krajinách.

Daňové zaťaženie v EÚ-27 a vybraných krajinách OECD v roku 2007 (ESA95, % HDP)



Zdroj: Eurostat, OECD

Vývoj daňového zaťaženia v období 2000 - 2007 (ESA95, % HDP)

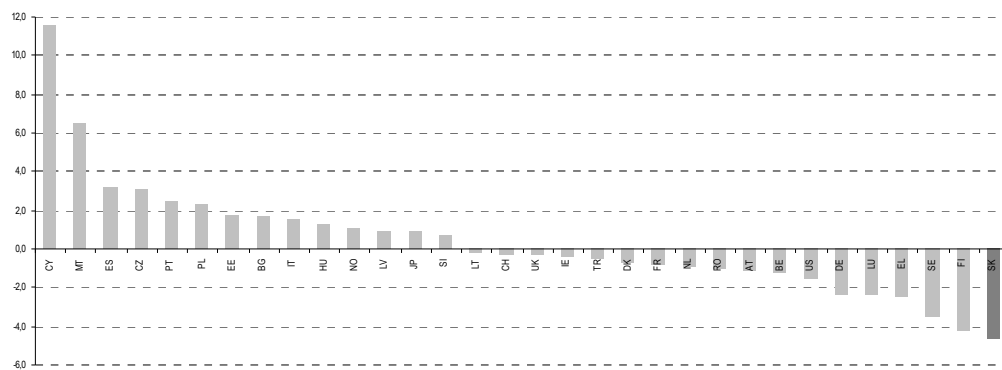


Zdroj: Eurostat

Vývoj v období od roku 2000 do roku 2007 naznačuje, že trendy v zdaňovaní sú rôzne. Kým na Slovensku a vo Fínsku v tomto období došlo k poklesu podielu daňových príjmov na HDP o viac ako 4 p.b., Cyprus a Malta zaznamenali nárast o viac ako 11 p.b. resp. 6 p.b. Napriek tomu, že dane klesli v 15 krajinách EÚ a stúpili len v 12 krajinách, celkovo priemerné daňové zaťaženie v EÚ-27 mierne vzrástlo z 39,7% HDP na 39,8% HDP, aj z dôvodu spomínaného vysokého rastu daní na Cypre a na Malte.

<sup>1</sup> Posledný rok, pre ktorý boli k dispozícii všetky detailné údaje potrebné pre publikáciu v čase jej prípravy bol rok 2007.

**Zmena podielu daňových príjmov na HDP za obdobie 2000 - 2007 ( ESA95, % )**

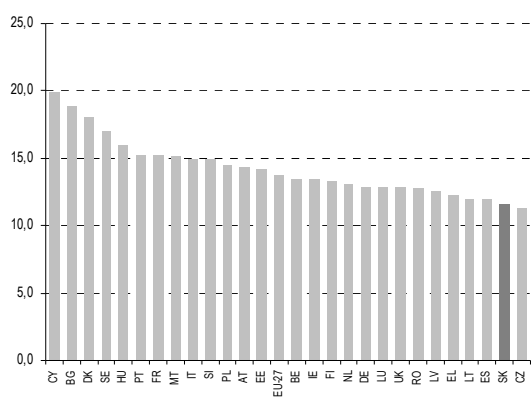


Zdroj: Eurostat

Priame dane (bez odvodov)  
a nepriame dane sú nízke

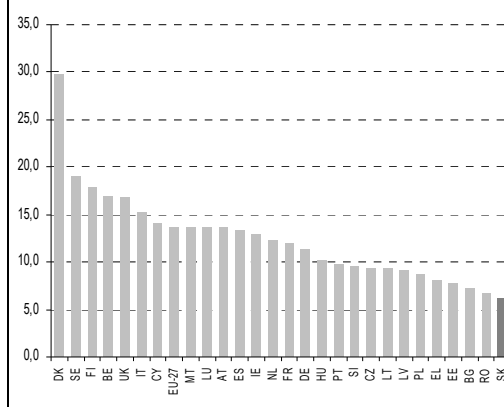
Z pohľadu klasifikácie daní na priame a nepriame možno povedať, že zatiaľ čo v pôvodných členských krajinách prevažujú výnosy priamych daní nad nepriamymi, v nových členských štátoch je to naopak. Najvyšší podiel nepriamych daní na HDP má Cyprus s hodnotou 20%, nasledovaný Bulharskom a Dánskom. V prípade priamych daní (bez sociálnych odvodov) má bezkonkurenčne najvyšší podiel na HDP Dánsko s hodnotou 29,8%. Slovensko je v oboch prípadoch na chvoste s podielom priamych daní na HDP vo výške 6,1% a nepriamych daní vo výške 11,6%.

**Podiel výnosu nepriamych daní na HDP (ESA95, % )**



Zdroj: Eurostat

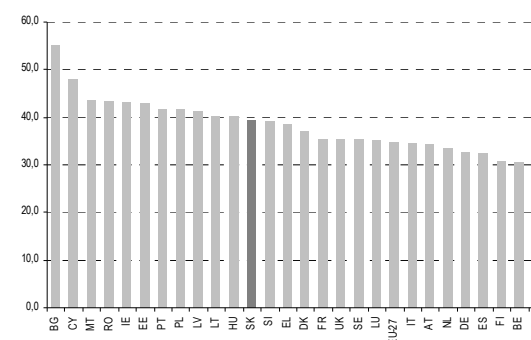
**Podiel výnosu priamych daní na HDP (ESA95, % )**



Zdroj: Eurostat

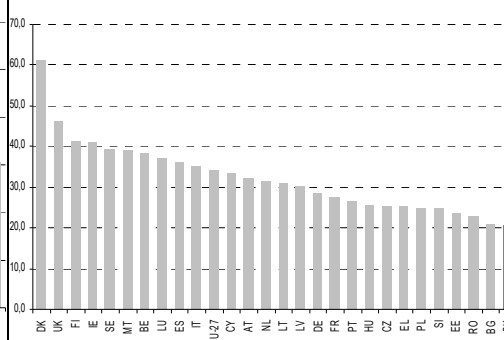
Avšak v rámci porovnania podielu priamych a nepriamych daní na celkových daňových príjmoch (vrátane sociálnych odvodov) vidno, že nepriame dane na Slovensku tvoria 39,4% celkových daňových príjmov, čo je o 4,6 p.b. viac ako vážený priemer EÚ-27. Na druhej strane podiel priamych daní na celkových daňových príjmoch je s hodnotou 20,8% hlboko pod váženým priemerom EÚ-27 (34,3%).

**Podiel výnosu nepriamych daní na daňových príjmoch vrátane sociálnych odvodov (ESA95, % )**



Zdroj: Eurostat

**Podiel výnosu priamych daní na daňových príjmoch vrátane sociálnych odvodov (ESA95, % )**

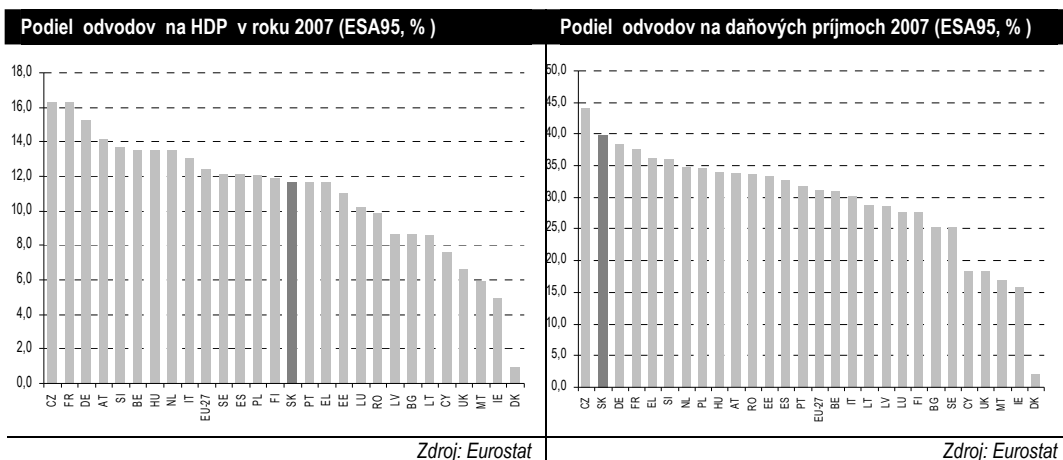


Zdroj: Eurostat

Sociálne odvody sú  
relatívne vysoké

Podiel priamych a nepriamych daní na HDP ako aj na celkových daňových príjmoch v SR patrí medzi najnižšie v Európe. To však neplatí v prípade zdravotných a sociálnych odvodov. Čo sa týka podielu odvodov na HDP je Slovensko s hodnotou 11,7% mierne pod úrovňou priemeru krajín EÚ-27. Avšak

podiel odvodov na celkových daňových príjmoch je na Slovensku druhý najväčší. Je potrebné zdôrazniť aj skutočnosť, že sociálne odvody v SR sú v skutočnosti ešte vyššie. Dôvodom sú príspevky platené na dôchodkové sporenie (II. pilier), ktoré nie sú príjmom verejnej správy, a preto nie sú zahrnuté vo výpočte. Najvyšší podiel odvodov na HDP má Česko spolu s Francúzskom a to vo výške 16,3%. Za zmienku stojí odvodové zaťaženie v Dánsku, ktoré je v rámci EÚ-27 najnižšie s hodnotami 1,0% na HDP a 2,0% z celkových daňových príjmov. Nízke odvodové zaťaženie v Dánsku je kompenzované vysokými priamymi daňami.

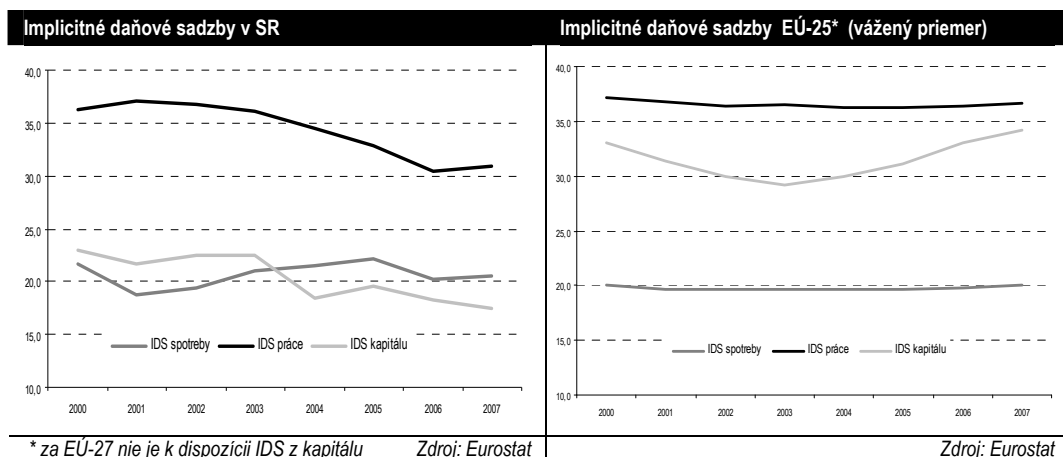


### Implicitné daňové sadzby

#### Implicitné daňové sadzby zo spotreby, práce a kapitálu

Implicitné daňové sadzby vo všeobecnosti merajú priemerné efektívne daňové zaťaženie rôznych typov ekonomického príjmu alebo aktivity ako podiel príjmu z konkrétnej dane a jej daňovej základne (definíciu a výpočet implicitnej daňovej sadzby popisuje BOX 1). Oproti jednoduchým podielom na HDP vernejšie, respektíve detailnejšie zobrazujú skutočné daňové zaťaženie spotreby, práce a kapitálu.

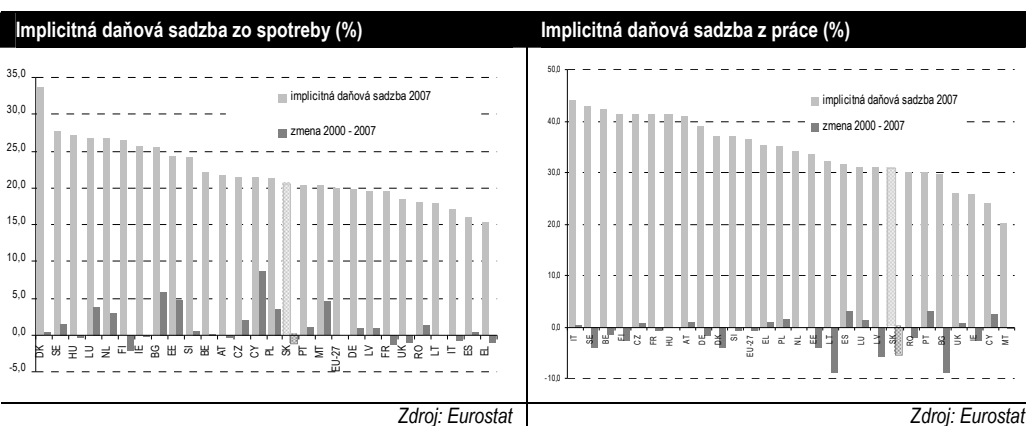
Implicitné daňové sadzby z kapitálu, spotreby a práce v EÚ-25 merané váženým priemerom nezaznamenali od roku 2000 do roku 2007 takmer žiadne zmeny. Kým do roku 2003 bolo vidno klesajúci trend v daňovom zaťažení kapitálu (pokles z 33,1% na 29,2%), neskôr nastal obrat a v roku 2007 bolo daňové zaťaženie kapitálu na úrovni 34,2%, čo je o 1,1 p.b. viac ako v roku 2000. V prípade daňového zaťaženia práce a spotreby došlo v tomto období k miernym poklesom o 1,5 p.b. resp. 0,1 p.b. Implicitné daňové sadzby v SR v období 2000 - 2007 boli ovplyvnené hlavne daňovou reformou v roku 2004, ktorá mala vplyv na pokles implicitnej daňovej sadzby z práce a kapitálu a naopak spôsobila nárast implicitnej daňovej sadzby zo spotreby. Druhým dôležitým opatrením bolo zavedenie II. dôchodkového piliera, ktoré malo za následok pokles implicitnej daňovej sadzby z práce od roku 2005. Ako vidno z grafu implicitná daňová sadzba zo spotreby a práce na Slovensku v priebehu roku 2007 mierne vzrástla. Daňové zaťaženie spotreby bolo ovplyvnené dvoma protichodnými skutočnosťami. Na jednej strane došlo k výpadku daňových príjmov kvôli zavedeniu zníženej DPH na vybrané tovary, na druhej strane sa daňové príjmy zvýšili vďaka zvýšeným príjmom zo spotrebnej dane z tabaku v súvislosti s predzásobením sa tabakovými výrobkami. Daňové zaťaženie práce sa v roku 2007 zvýšilo vďaka zavedeniu degresívnej nezdaniteľnej časti dane, ktorá zvýšila progresivitu zdaňovania.



Daňové zaťaženie práce klesalo najmä v nových členských krajinách EÚ, pričom najvýraznejší pokles za dané obdobie bol zaznamenaný v Bulharsku z 35,9% na 29,9% a v Litve z 41,2% na 32,3%. K významnej redukcii došlo aj vo Švédsku a Fínsku. Daňové zaťaženie práce na Slovensku bolo ešte v roku 2000 s hodnotou 36,3% nad úrovňou priemeru EÚ-25, ale do roku 2007 kleslo pod úroveň priemeru EÚ-27 na hodnotu 30,9%. Implicitná daňová sadzba z práce pozostáva z troch hlavných zložiek, ktorými sú sociálne odvody platené zamestnancami, sociálne odvody platené zamestnávateľmi

a daň z príjmov fyzických osôb. Podiel jednotlivých zložiek sa v jednotlivých krajinách líši. Kým v Dánsku predstavuje daň z príjmov fyzických osôb viac ako 90% z celkového zaťaženia práce, vo viacerých krajinách, vrátane Slovenska, sú najväčšou zložkou sociálne odvody platené zamestnávateľmi.

Priemerné daňové zaťaženie spotreby v Európskej únii sa v období od roku 2000 do roku 2007 zmenilo len minimálne - pokles z 20,1% na 20%. Najnižšia sadzba v rámci Európskej únie je v Grécku (15,4%) a v Španielsku (15,9%). Naopak krajina, ktorá najviac zdaňuje spotrebu je Dánsko (33,7%) s nárastom 6 percentuálnych bodov pred Švédskom (27,8%). V porovnaní s priemerom Európskej únie má Slovensko vyššie daňové zaťaženie. Implicitná daňová sadzba zo spotreby bola na Slovensku v roku 2007 na úrovni 20,6%, kým vážený priemer krajín EÚ-25 bol 20%. Celková hodnota implicitnej daňovej sadzby zo spotreby v sebe zahŕňa tri hlavné zložky, ktorými sú daň z pridanej hodnoty, energetické dane a spotrebné dane z alkoholu a tabaku. Najvýznamnejšiu časť tvorí DPH s podielom viac ako 50% v každej krajine, preto nie je prekvapením, že najvyššie daňové zaťaženie spotreby majú krajiny s vysokými sadzbami DPH, resp. krajiny, ktoré nemajú zníženú sadzbu DPH.



### Záver: čo s tým?

Celkový podiel daní (vrátane sociálnych odvodov) na HDP je na Slovensku spolu s Rumunskom najnižší v Európskej únii. Z uvedeného automaticky vyplýva, že aj miera prerozdelenia prostredníctvom verejných rozpočtov patrí u nás medzi najnižšie. Otázka, či by daňové zaťaženie na Slovensku nemalo byť vyššie, je preto úplne legitímna. Zvýšenie podielu daní na HDP je v princípe možné uskutočniť dvoma rôznymi spôsobmi, a sice zvýšením daňového zaťaženia a/alebo zvýšením efektívnosti správy daní a odvodov.

Vzhľadom k vysokej závislosti vývoja ekonomiky SR od zahraničných investícií by v krátkodobom horizonte zvyšovanie daní mohlo mať negatívny vplyv na hospodárstvo SR, pretože by mohlo viesť k zníženiu konkurencieschopnosti Slovenska voči okolitým štátom pri získavaní zahraničných investícií. V dlhodobom horizonte je však možné uvažovať o zvýšení daňového zaťaženia, najmä príjmov z kapitálu a z majetku. Tomuto kroku by však mala predchádzať verejná diskusia a aspoň základný politicko-spoločenský konsenzus o postavení štátu v ekonomike a rozsahu verejných výdavkov financovaných z daní a odvodov na Slovensku. Na základe „spoločenskej dohody“ by potom bolo možné optimalizovať aj parametre daňového a odvodového systému (veľkosť daňového zaťaženia, miera progresivity, efektívnosť vo vzťahu k podnikateľskému prostrediu a podobne).

Druhou možnosťou je zvýšenie efektívnosti výberu daní a odvodov. Domnievame sa, že efekt vyhýbania sa daňovej povinnosti je na Slovensku pomerne významný, preto alternatívou voči zvyšovaniu daní je práve boj proti daňovým únikom.

Myslíme si, že v krátkodobom horizonte je najrozumnejšou cestou k vyšším daňovým príjmom pre rozpočet sústredený boj proti daňovým únikom. Okrem pozitívnych efektov pre rozpočet je to zároveň dôležitý krok smerom ku skvalitneniu podnikateľského prostredia. Tí, čo sa vyhýbajú plateniu daní, sú totiž v nezdravej „konkurenčnej“ výhode oproti tým, čo platia dane poctivo. Tento jav každej ekonomike mimoriadne škodí, pretože podkopáva kredibilitu základných pravidiel v ekonomike. Mimoriadne dôležitým je z tohto pohľadu projekt UNITAS. Sme jednoznačne za otvorenie kvalitnej verejnej diskusie k témam, ako je miera prerozdelenia štátu v ekonomike SR, čo je druhá strana mince veľkosti daňového zaťaženia. Len takáto diskusia môže viesť k formovaniu spoločenskej dohody o základných otázkach smerovania slovenskej ekonomiky. S týmto nemá Slovensko zatiaľ prakticky žiadne skúsenosti, pričom sa začína ukazovať, že práve bez takejto dohody nebude možné v budúcnosti úspešne realizovať žiadne veľké reformy. V tomto zmysle sa Slovensko začína stále viac „standardizovať“, čo je dobré.

## **BOX 1: Výpočet implicitnej daňovej sadzby**

### **Implicitná daňová sadzba z práce**

Implicitná daňová sadzba z práce je definovaná ako podiel sumy priamych a nepriamych daní a sociálnych odvodov zamestnancov a zamestnávateľov, ktoré sú uvalené na zamestnanú pracovnú silu a sumy všetkých kompenzácií pracujúcich zamestnancov.

#### *Daňové príjmy vstupujúce do výpočtu*

- Daň z príjmov fyzických osôb (FO)
- Dane z príjmov vyberané zrážkou od FO (z divid., zisku, z úrok., atď.)
- Povinné príspevky do fondov sociálneho zabezpečenia (sociálne a zdravotné poistenie)

### **Implicitná sadzba zo spotreby**

Implicitná daňová sadzba zo spotreby je definovaná ako podiel daňových príjmov zo spotreby a konečných výdavkov domácností na spotrebu.

#### *Daňové príjmy vstupujúce do výpočtu*

- Daň z pridanej hodnoty
- Spotrebné dane
- Dovočné clo
- Dovočná prírážka
- Ostatné colné príjmy
- Dane na špecif. služby z predaja alkohol. nápojov a tabak. výrobkov
- Dane na špecif. služby za zábavné hracie prístroje
- Príjmy z výťažkov lotérií a iných podobných hier
- Dane na špecif. služby za predajné automaty
- Dane na špecif. služby za ubytovacie kapac. v rekr. a vzdeláv. zariadeniach
- Dane na špecif. služby z reklamy
- Dane na špecif. služby zo vstupného
- Dane na špecif. služby za kúpeľný alebo rekreačný pobyt
- Dane na špecifické služby za psa
- Cestná daň / Daň z motorových vozidiel
- Cestná daň z medzinárodnej premávky
- Dane na špecif. služby za povolenie k vjazdu mot. vozidla do h.č.m.
- Daň za znečisťovanie ovzdušia
- Za zber, odvoz a zneškodňovanie komunálnych odpadov
- Iné dane za tovary a služby
- Iné dane
- Administratívne poplatky – FO

### **Implicitná daňová sadzba z kapitálu**

Implicitná daňová sadzba z kapitálu je definovaná ako podiel všetkých daňových príjmov z kapitálu a sumy potenciálne zdaniteľného kapitálu a príjmov z podnikania v ekonomike (príjmy z podnikania, úrokové výnosy, výnosy z dividend a výnosy z prenájmu).

#### *Daňové príjmy vstupujúce do výpočtu*

- Daň z príjmu právnických osôb (PO)
- Dane z príjmov vyberané zrážkou od PO (z divid., zisku, z úrok., atď.)
- Daň z nehnuteľností (daň z majetku) - PO, súvisiaca s výrobou
- Daň z prevodu a prechodu nehnuteľností - PO
- Daň za užívanie bytov alebo častí bytov na iné účely ako na bývanie
- Daň za užívanie verejného priestranstva
- Daň za umiestnenie jadrového zariadenia
- Dane za dobývací priestor
- Dane z úhrad za uskladňovanie plynov a kvapalín
- Daň z dedičstva a darovania
- Administratívne poplatky – PO